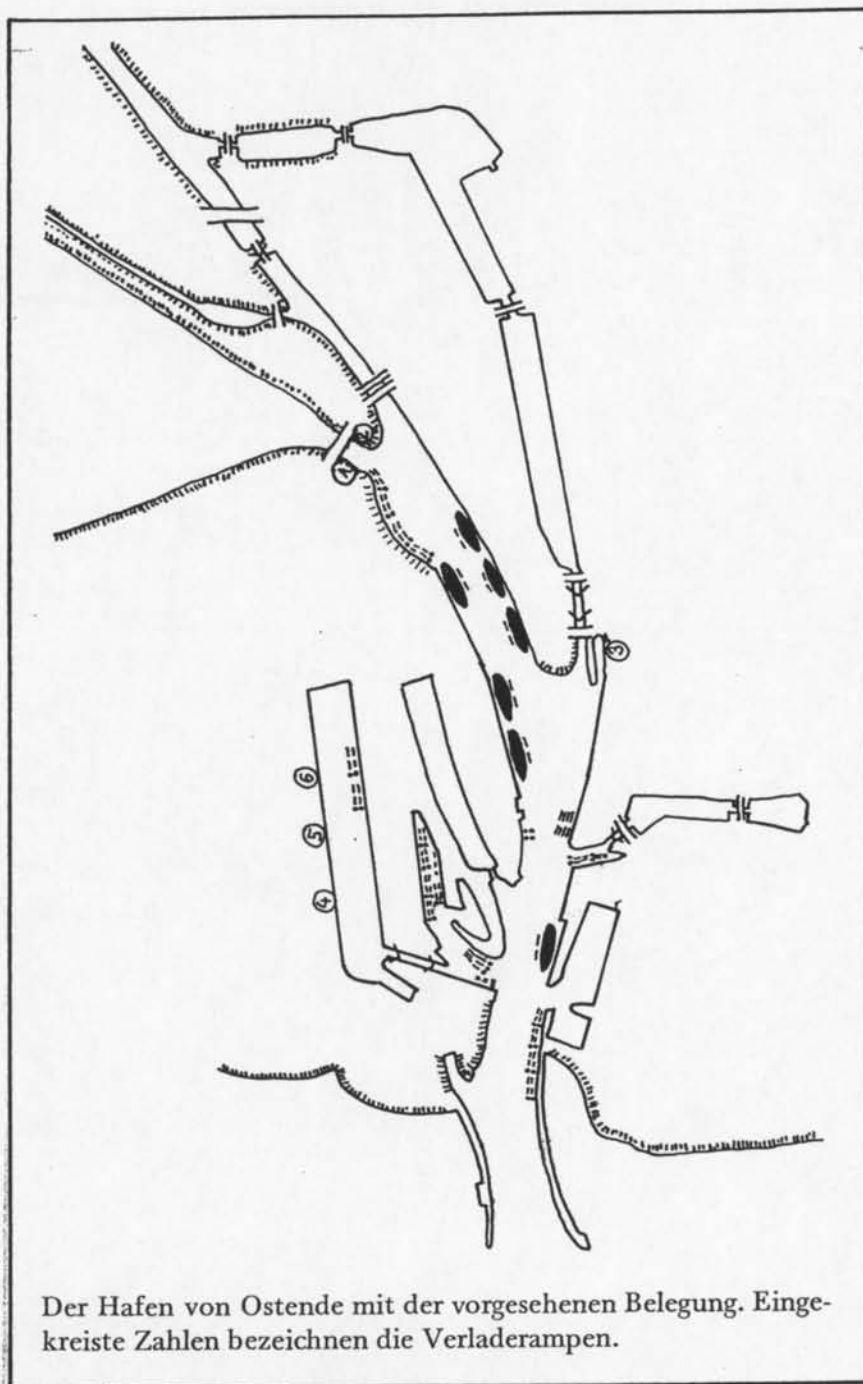

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE (deel 3)

door **Ferdinand GEVAERT**

Geschiedkundige kalender van de haven van Oostende (deel 2 – 1939/1945).

- 1 sept. 1939 De legers van Nazi-Duitsland vallen Polen binnen.
- 3 sept 1939 Groot-Brittannie en Frankrijk verklaren de oorlog aan Duitsland.
- 4 sept 1939 Op de lijn Oostende-Dover van de staatspakketbotendienst wordt nog één afvaart, in beide richtingen, ingericht. Dover wordt gesloten voor burgerlijk gebruik. De pakketboten leggen aan te Folkestone.
- 8 mei 1940 Laatste geregelde afvaart van pakketboot van de O-D lijn naar Engeland. Schip terug op 9 mei 1940.
- 10 mei 1940 Duitsland valt België, Nederland en Luxemburg binnen. Begin van de "Blitzkrieg".
- 15 mei 1940 Eerste van een lange reeks luchtaanvallen door de "Luftwaffe" (Duitse luchtmacht) op de stad en haven van Oostende.. Een bom valt naast de afsluitingsmuur van het splinternieuwe carferrystation van het Zeewezen (London-Istanbul).
Oostende krijgt het hard te verduren door Duitse luchtaanvallen. De middenstad wordt grotendeels vernield, inbegrepen het stadhuis en stadsbibliotheek, zeecommissariaat, pakhuizen, vismijn, noodhospitaal (zoals. o.m. "Hotel De la Plage"), het spoorwegstation en het Eerste Handelsdok worden ook getroffen.
- Vanaf 16 mei 1940 Exodus van de staatsvloot uit Oostende, pakketboten, loodsboten, redebotten, lichtschepen, tot de reddingsboten van de kust toe wijken uit naar Frankrijk en Groot-Brittannie.
- 18 mei 1940 De twee laatste pakketboten verlaten Oostende, volgeladen met vluchtelingen, en wijken uit naar Groot-Brittannie.
- 19 mei 1940 Het laatste schip van de staatsvloot (Zeewezen) verlaat Oostende.
- 28 mei 1940 Overgave (capitulatie) van België.
- 28 mei 1940 Oostende wordt door het Duits leger ingenomen.
- Juni 1940 De Kriegsmarine (Duitse marine) neemt bezit van de haven van Oostende. De 2^e Schnellbooteflotille onder het bevel van Korvetten Kapitän Rudolf Peterson wordt gestationeerd te Oostende (S-24, -31, -34, -35 en -37) (aan de Tilburykaai - Diepwaterkaai). Het flotille wordt gevolgd door:
-de 3e Raumflotille (mijnnevegers), (Pakketbotenkaai),
-de 2e Vorpostenflotille (patrouilleschepen),
-16e Minensuchflotille (mijnnevegers).
- 15 aug 1940 Munitieopslagplaats aan de Tilburykaai ontploft, 3 S-Boote zwaar beschadigd, (S-24, - 31, en -34), één licht beschadigd, S-37).
- Juni 1940 Oostende wordt (of was het vroeger reeds) opgenomen als inschepingshaven voor de geplande ontscheping door de Duitsers in Engeland (Operatie "Seelöwe")
Uit Oostende zou een deel van de "Transportflotte B" vertrekken. Deze zou bestaan uit: 15 transportschepen (voormalige koopvaardijsschepen), 155 "Prahme" (omgebouwde binnenschepen voorzien van een boegklep) bijgestaan of gesleept door 25 sleepboten (niet alle binnenschepen waren voorzien van een voortstuwingsinstallatie, gemotoriseerd, zodat sommige vaartuigen moesten gesleept worden). Deze vloot zou vanuit Oostende voorafgegaan en begeleid worden door de 3^e R-flotille, de 2^e Vp-flotille en de 16^e M-flotille.

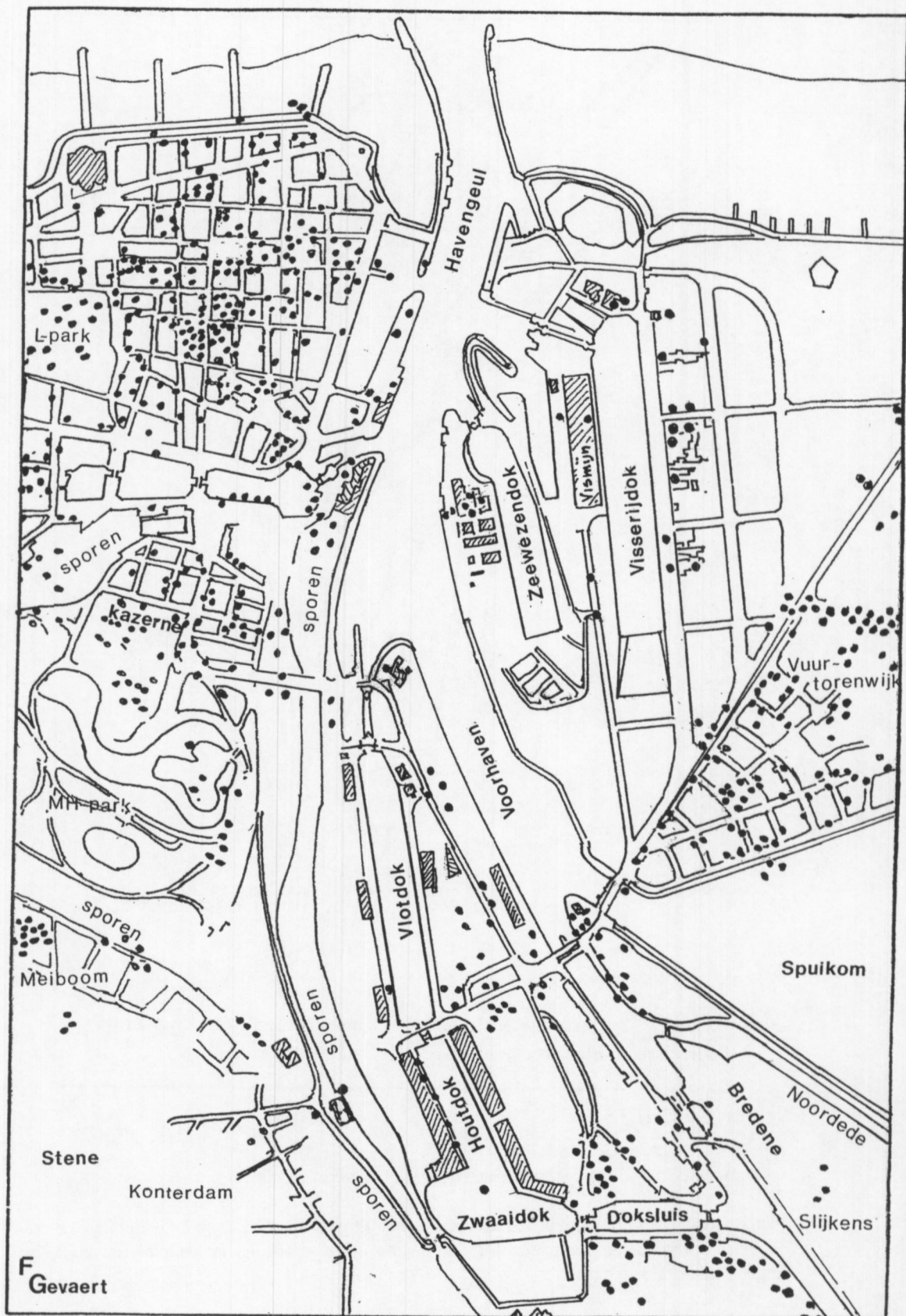
Figuur nr. 9. Haven Oostende 1940.

Operatie "Seelowe" (de geplande inval door de Duitsers in Engeland).

Plan opgesteld door de Kriegsmarine voor de benutting van de kaaien en watervlakken door de aanvalsvloot (deel van "Transportflotte B"); met opgave van de lig- en laadplaatsen en laadhellingen (omcirkelde cijfers).

- omgebouwde binnenvaartuigen met laadklep met begeleidende sloopboot.
- sleepboot
- transportschip
- motorboot

Bron: Peter Schenk, Landung in England - das geplante Unternehmen "Seelowe", Oberbaum Verlag, 1987.

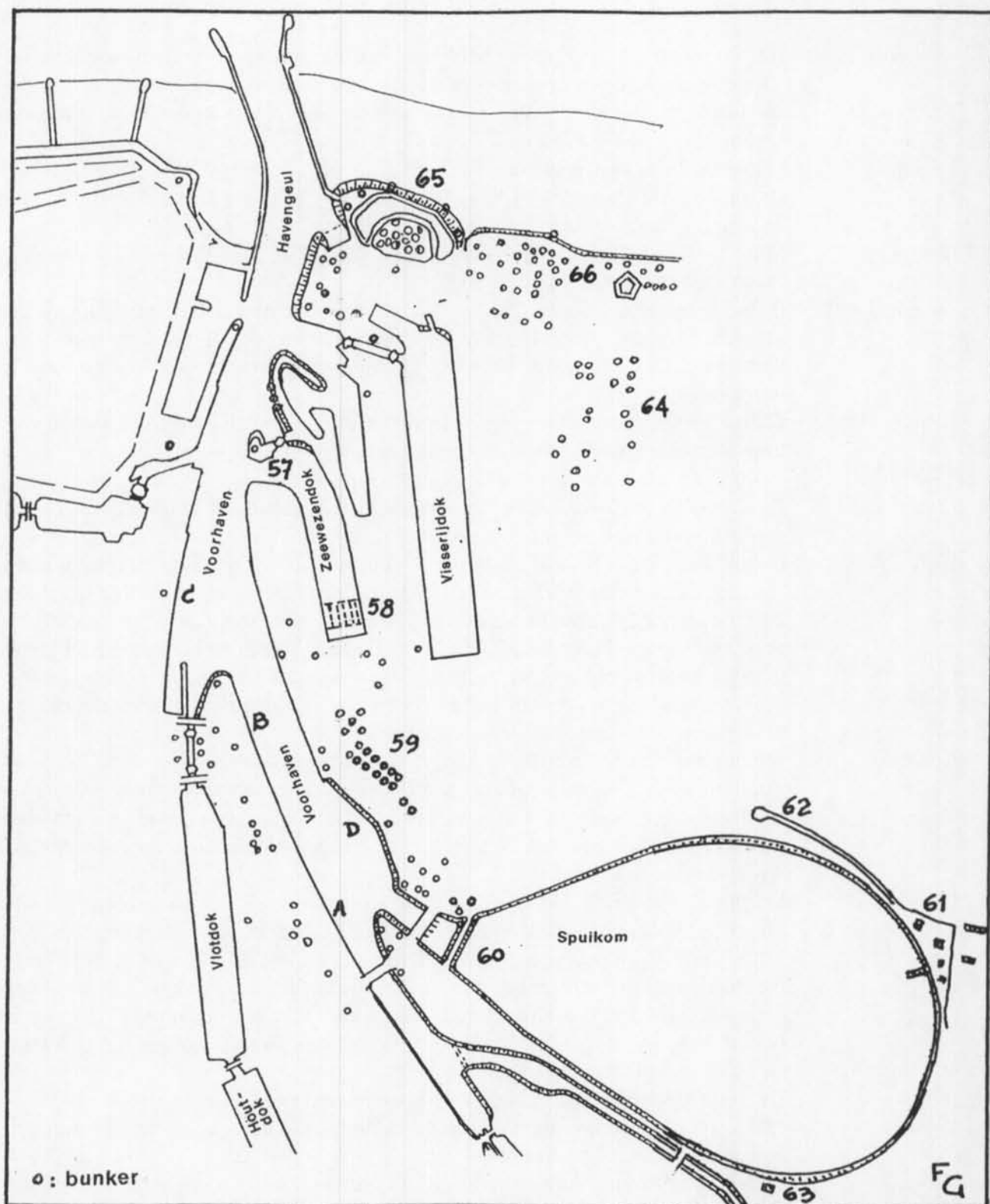
Figuur nr.10 Haven Oostende.

Bominslagen tijdens de periode 1940-1944 in de haven aanliggende stadsdelen.

• : bominslag, brisant- of brandbom, zonder onderscheid.

Bron: Stadsbestuur Oostende, Dienst voor Stedebouw, 1948.

- Juli - aug. 1940 De invasievloot verzamelt zich o.m. in de haven van Oostende. Talrijke "Prahme" liggen gemeerd in de vaart Oostende-Brugge en in de diverse dokken. De Duitsers houden landingsoefeningen op de Vlaamse stranden, o.m. vanuit Oostende.
- 7-8 sept 1940 Een eerste van een reeks luchtaanvallen op de "landingsvloot" in de haven van Oostende wordt uitgevoerd door de Britse luchtmacht (Royal Air Force - RAF) zonder veel militair resultaat.
- 12 sept. 1940 In de Oostendse haven bevinden er zich reeds 196 omgebouwde binnenschepen evenals 98 sleepboten.
- 13 sept. 1940 Britse luchtaanval op Oostende. De Britten melden dat er 80 binnenschepen vernield werden. Dit wordt niet bevestigd door de Duitsers in hun officiële verslagen. Deze vermelden slechts 4 "Prahme" gezonken, 4 zwaar en twee licht beschadigd.
- 17 sept. 1940 Duitse verslagen vermelden op deze datum de aanwezigheid in Oostende van 15 transportschepen, 75 "Prahme" en 4 sleepboten.
- 12 okt. 1940 De Operatie Seelöwe wordt afgeblazen en uitgesteld tot het voorjaar 1941. De geplande inval zou nooit doorgaan.
- 1941 Begin bouw van een "Schiffsbunker" voor de motortorpedoboten op het uiteinde van het Zeewezendok. Dit om de S-boote een tegen luchtaanvallen beschermde basis te bieden. (tijdens de vele Britse luchtaanvallen op de haven werden er reeds verscheidene snelboten zwaar beschadigd terwijl ze aan de diepwaterkaai gemeerd lagen). Er werd een nieuwe rechtstreekse verbinding tussen het Zeewezendok en de havengeul gegraven om het in- en uitvaren van het dok niet afhankelijk te maken van de kwetsbare Zeewezendoksluis.
- April 1942 Inhuldiging van de "Schiffsbunker" in het Zeewezendok. Zuidelijk van scheepsbunker werd op de oosteroever een verbunkerde snelbootbasis uitgebouwd. Deze basis bevatte o.m. een hoofdkwartier-bunker, munitiebunkers, zoetwater tankbunker, brandstofbunkers, personeelbunkers, werkplaatsen en andere.
- 1941 De Spuikom wordt door de Duitse luchtmacht, Luftwaffe, omgebouwd tot vliegbasis voor watervliegtuigen. Onder meer wordt er in de monding van de kom een afsluitdijk opgeworpen om te beletten dat de kom zou leeglopen bij eventuele beschadiging of vernieling van de spuisluisen. Er werden twee hangars opgetrokken op de oostelijke oever van de kom, evenals een portaalkraan voor het onderhoud van vliegtuigen, diverse werkplaatsen, een vliegtuighelling, kantoren, en andere noodzakelijke installaties.
- De basis bleef in gebruik tot eind 1942 of begin 1943.
- 1940-1944 Achtereenvolgend werden verscheidene Duitse vlooteenheden gestationeerd in de haven van Oostende, o.m.:
- 2^e S-boote Flotille, Hafenschutzflotille Ostende, Marinerustungsstelle Ostende, 6^e S-bootefl, 4^e S-bootefl, evenals de 3- 5 en 6^e S-Boote flotilles, 36^e Minensuchfl, 16^e Minensuchflotille, 3^e Raumbootefl, 2^e, 4^e, 7^e, 8^e 10^e, 12^e en 14^e R-Fl., 4^e Sperrbrecherfl., 2^e en 18^e Vorpostenfl.
- 6 juni 1944 Geallieerden landen in Normandië, vervolgens drijven ze de Duitsers uit Frankrijk en begin September uit België.
- 4 sept. 1944 De laatste S-boot verlaat Oostende.
- Vanaf 1 sept '44 Ontruiming van de streek door de Duitsers. Talrijke schepen en vaartuigen worden afgezonken in de havengeul tussen de havenhoofden (staketsels) en in de sluisen en dokken. Vernielen van de kaaien en haveninstallaties.

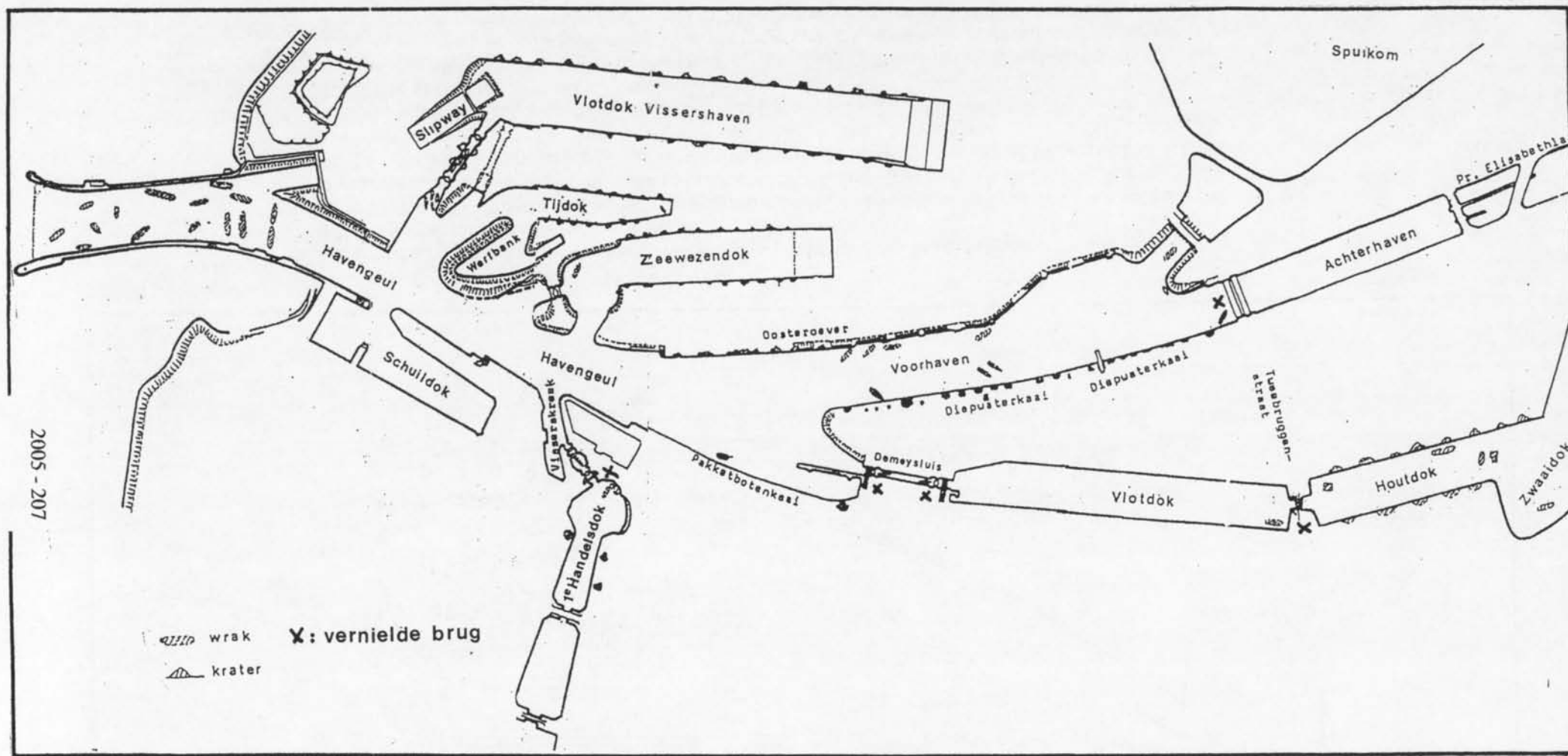

Figuur nr. 11. Haven Oostende, 1940-1944.

De haven onder Duitse bezetting, met opgave van de werken, wijzigingen en gebouwde oorlogsinfrastructuur.

57: nieuw gegraven toegangseuil tot het Zeewezendok. 58: Snelbootbunker (Schiffsbunker) voor 8 motortorpedoboten (Schnellboote). 59: verbunkerde installaties van de logistieke diensten van de snelbootbasis. 60: afdamming van de Spuikom. 61: vliegbootbasis (Fliegerhorst Seenotdienst). 62: rolbaan met kompaszwaaiplatform. 63: pompstation om waterstand in de kom op peil te houden. 64: luchtafweerbatterij "Richthofen". 65: Stutzpunkt "Halve Maan". 66: Hundius kustartillerie verbunkerde batterij.

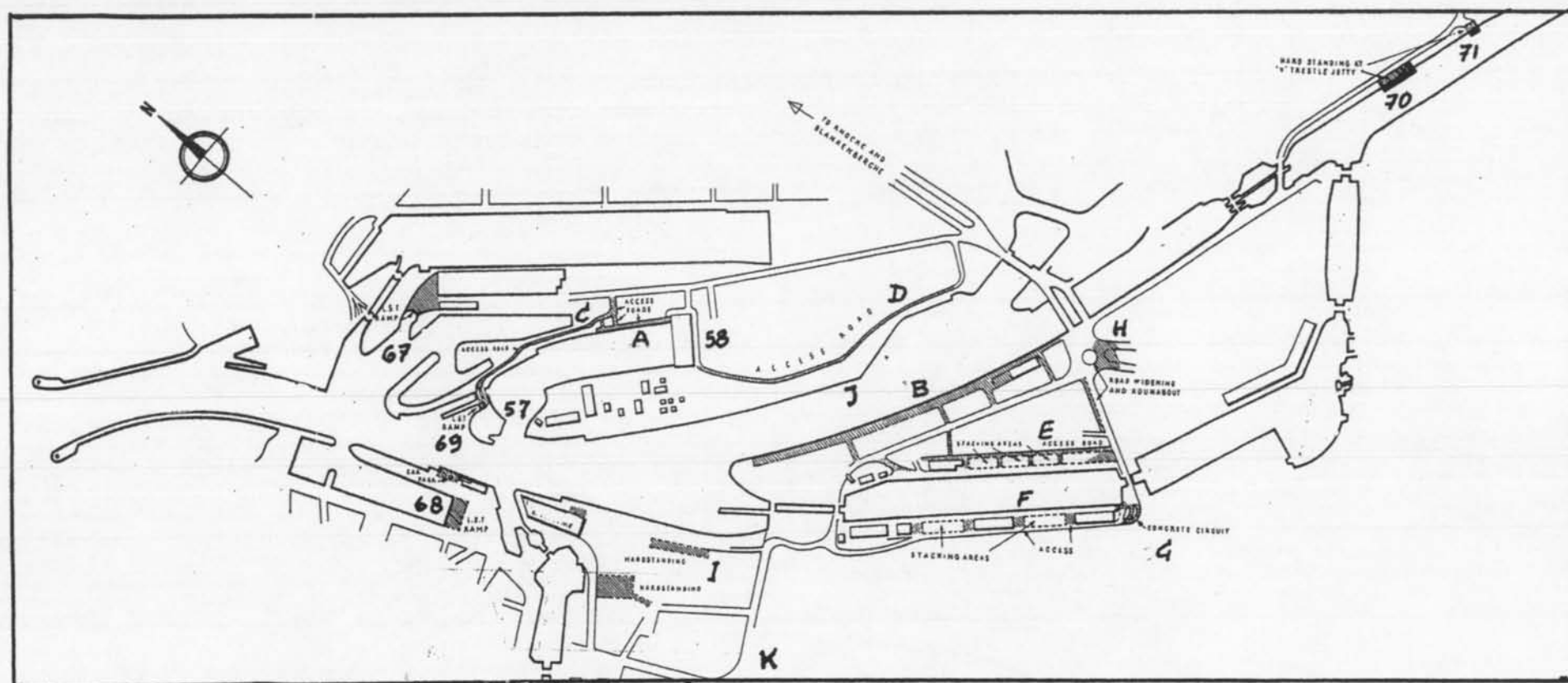
A: ligplaatsen S-boote tot /met 1942. B: ligplaatsen van de Minensuchboote. C: ligplaatsen van de Raumboote. D: ligplaatsen van de Vorpostboote.

2005 - 2017

Figuur nr. 12. Haven Oostende. 1944.

Vernielingen en afgezonken schepen en vaartuigen in de haven van Oostende aangericht door de Kriegsmarine en Duits leger bij hun terugtocht (aftocht) in de "Septemberdagen" van 1944, t/m 8 september 1944.

Figuur nr. 13. Haven Oostende, 1944-1945.

Infrastructuur- en herstellingswerken uitgevoerd door het Brits leger, om de haven bruikbaar te maken als bevoorradingshaven voor de geallieerde legers.

67: LST- ramp no.1(ontschepingshelling voor landingsvaartuigen - tanks , Landing Craft Tanks) aangelegd in de toen nog bestaande beneden sluishoofd van de gedempte voormalige Visserijsluis, (bestaat nu, 2005, nog).

68: LST-ramp no; 2 (ontschepingshelling voor LST's),aangelegd op de kop van de kaai VAN HT Schuldok (nu Montgomerydok).

69: LST-ramp no.3 (ontschepingshelling voor landingsschepen -tanks, LST, Landing Ship Tanks), aangelegd naast de door Duitsers onbruikbaar gemaakte Zeewezendoksluis. 70 en 71: laadsteigers (100x 9 m en 10x8 m) gebouwd aan het kanaal Oostende-Brugge.

A: kaai voor ASR-vedettes (Air-Sea Rescue launches - Lucht-zee reddingsboten). B: Diepwatërkaai (Cockerill kaai, herstel kaaimuren en kaaiverharding. C/ aanleg toegangsweg LST-ramp no.3. D: verbreden Esplanadastraat. E/ toegangsweg en verharde stapelvlakken. F: verbreden toegangsweg en verharde stapelvlakken.

G: aanleggen verkeersplein met gescheiden rijrichtingen op het einde van het Vlotdok. H: verbreden Tweebruggenstraat en aanleg "rondpunt" aan "de Bolle". I: toegangsweg en verharde parkeerterreinen op en aan de Pakketbotenkaai en zeestation (spoorwegstation Oostende-Kaai) . J:bouw aanlegsteiger voor het bunkeren van kleine vaartuigen (small vessels). K: Brits transitkamp (aan de Mahieukserne).

- 8 sept. 1944 De stad Oostende wordt bevrijd door Canadese troepen, (Manitoba-Dragoons). Verdere vernietigingen op de oosteroever van de haven door een Duits demolitie (vernietigings-) commando, o.m. vuurtoren, bruggen, sluizen, munitiedepot, e.a. Echter, niet alle springladingen komen tot ontploffing, zodat een aantal kaaien en installaties weinig schade oplopen, o.m. Pakketbotenkaai, Stoombotenkaai (Istanbulkaai-Carferrykaai), en kaaien van het Vlotdok. (Zie fig. nr. 12).
- 9 sept. 1944 Canadese troepen bezetten de oosteroever van de haven en rukken verder oostwaarts op.
- 12 sept. 1944 Verkenningsseenheid de "Ports Directorate" (TN) 21 Anny Group bereikt Oostende en maakt een eerste werkplan op om de haven van Oostende bruikbaar te maken.
- Vanaf 17.09.44 Aanvang door de Britse genie van de werken om de haven "bruikbaar" te maken, o.m. door de doorvaart in de havengeul mogelijk te maken en de aanleg van drie "LST-ramps" (hellingen voor het lossen- en laden van landingsvaartuigen en -schepen. (Zie bijlagen).
- 26 sept 1944 Een eerste zeeschip, het s. s. Jargoan, doet de haven aan en wordt er gelost.
- 5 okt. 1944 Eerste landingsvaartuig wordt gelost aan een LST-ramp (-helling).
- 30 okt 1944 Vlotdok en Demeysluis terug operationeel. De eerste zeeschepen worden geschut, gedokt en gelost. De haven van Oostende wordt basis voor mijnenvegers, torpedoboten van de Royal Navy (met inbegrip van de "Belgische Sectie") en zee-lucht reddingsboten van de Royal Air Force.
- Vanaf okt. '44 Een groot aantal landingsvaartuigen en vuursteunvaartuigen worden gestationeerd te Oostende als voorbereiding op de aanval op Walcheren.
- 30 okt/1 nov '44 Invasievloot verlaat Oostende voor de bestorming van Walcheren. (o.m. Belgian Troop van de 10 th (Inter Allied Commando).
- 14 februari 1945 Catastrofe aan de Istanbulkaai. Door een ontploffing en vervolgens brand worden 12 motortorpedoboten van de Royal Navy en Royal Canadian Navy vernietigd met groot verlies aan zeelieden.

Oostende wordt transithaven voor van gekwetsten en Britse militairen die met verlof gaan naar Groot-Brittannie of gedemobiliseerd worden. De Mahieukazerne wordt uitgebreid met barakkenkamp en fungeert als "transitcamp". De Pakketbotenkaai werd ingericht als inschepingskaai voor hospitaalschepen, met verharde parkeerterreinen voor ambulances, en een verharde verbindingsweg tussen de kaai en de spoorwegperrons voor het vervoer van gekwetsten tussen trein en schip.

5/8 mei 1945 Einde van de oorlog in Europa (onvoorwaardelijke overgave van Duitsland).

(wordt vervolgd)